

תקנון בנוגע להתנהגות ראוייה במחקר

האוניברסיטה העברית בירושלים

אושר ע"י הסנאט, ב-2/7/08

1. מבוא

האוניברסיטה העברית שואפת למצוינות במחקר. מצוינת אינה נמדדת לפי תוצאות המחקר בלבד. היא תלויה במידה רבה בהקפדה על התנהגות ראוייה במחקר. התנהגות ראוייה במחקר מושתתת על מחוייבות לעקרונות של אמת, חופש, אחריות, יושרה ושיתוף פעולה, ומחייבת שמירה על סטנדרטים מקצועיים ואתיים המקובלים בקהילה הבינלאומית, על חוקים, על כללים של האוניברסיטה ועל כללים של גופים מממנים.

הפצתם של סטנדרטים של התנהגות ראוייה במחקר בין חברי הקהילה המדעית ראוי שתיעשה על ידי אקדמאים וחוקרים בכירים, המשמשים דוגמא אישית בהוראה, בהדרכה ובניהול תכניות מחקר בכל הרמות. על אף זאת, האוניברסיטה העברית אימצה תקנון זה כדי לתת ביטוי מפורש לגרעין משותף של סטנדרטים המחייבים את כל עובדי המחקר באוניברסיטה.

האוניברסיטה העברית דורשת שכל עובדי המחקר שלה ינהגו בהתאם לעקרונות ולכללים המפורטים בתקנון זה בכל היבט של מחקרם, לרבות: תכנון המחקר והגשת הצעות מחקר לגורמים מממנים; הפקת נתונים, תיעודם, ניתוחם ושימורם; ייחוסן של תוצאות המחקר, פרסומן, שיתוף של אחרים בהן ומיסחורן.

עובדי מחקר הם עובדי האוניברסיטה העברית, גמלאיה, אורחיה ותלמידיה לתואר מוסמך ולתואר דוקטור, המעורבים בתכנון מחקר, בהגשת הצעות מחקר למימון, בניהול מחקר או בדיווח, או בהחלטות ביחס למיסחורן, וכן כל אדם המנצל את משאבי האוניברסיטה ו/או המעורב במחקר עם מי מהאנשים המנויים לעיל.

בכל מקום בתקנון זה שבו מופיעה לשון זכר, גם לשון נקבה במשמע, ובכל מקום שבו מופיעה לשון יחיד, גם לשון רבים במשמע, ולהיפך.

2. עקרונות

2.1 אמת

עובדי מחקר יהיו מחויבים לחיפוש אחר האמת וישאפו להרחיב את הידע ואת ההבנה האנושיים.

2.2 חופש

עובדי מחקר יבצעו את מחקרם בלא השפעות זרות, אך בכפוף לאילוצים אתיים, מקצועיים, משפטיים, חברתיים, סביבתיים וכספיים.

2.3 אחריות

עובדי מחקר אחראים לכל היבטי מחקרם. במיוחד הם אחראים לבריאותם, לבטיחותם, ולכבודם של כל מי שעשוי להיות מושפע ממחקרם (בין שהם מעורבים במחקר ישירות ובין שלא), להפחתת השימוש בבעלי חיים במחקר ולמיזעור סבלם, ולשמירה על איכות הסביבה.

2.4 מקצוענות

עובדי מחקר ינהגו בהתאם לסטנדרטים המקצועיים הגבוהים ביותר המקובלים בתחום מחקרם.

2.5 יושרה

עובדי מחקר יעריכו נתונים וחומרים (שלהם ושל אחרים) ללא פניות; הם יציגו את מחקרם ואת תוצאותיו בצורה הוגנת, מלאה ומדויקת, באופן שיאפשר בדיקה ודיון, תוך ציון תרומתם של אחרים למחקר.

2.6 שיתוף פעולה

מחקר יבוצע מתוך חיפוש משותף אחר ידע. עובדי מחקר בכירים יעודדו את פיתוחם של מיומנויות וסטנדרטים מקצועיים וישמשו דוגמא ביצירת אווירה של פתיחות, אמון ונכונות לעזור בין עמיתים, עוזרי מחקר ותלמידים, בין שאלה מעורבים במחקר משותף ובין שלא. הם יכבדו את תרומתם של אחרים ואת קניינם הרוחני, והם זכאים להכרה ראויה בתרומתם שלהם לתגליות מדעיות, לרעיונות ולפיתוחים, וכן להגנה ראויה על תרומה זו.

3. כללים

3.1 מימון מחקר

עובדי מחקר המגישים הצעות מחקר בבקשה למימון ינקטו בכל אמצעי הזהירות הסבירים כדי לוודא שכל המידע הכלול בהצעתם מדויק ושלם, שההצעה מבוססת מבחינה מדעית ושהיא מתקצבת כראוי.

עובדי מחקר הזוכים במימון למחקרם ינקטו בכל אמצעי הזהירות הסבירים כדי לוודא שהמימון משמש למטרה שיועד לה, וכדי להבטיח שכל חובות הדיווח מקוימות באופן אמיתי ומלא.

מחקר ממומן יעמוד בכל דרישותיו של הגוף המממן ובכל כללי האוניברסיטה העברית העוסקים במימון פנימי וחיצוני של מחקר.

במחקר משותף או קבוצתי, ישא החוקר הראשי באחריות לקיומם של הכללים המנויים בסעיף זה.

3.2 ניגוד עניינים

עובדי מחקר יבצעו את מחקרם ללא פניות. עליהם להפעיל את שיפוטם המקצועי באופן עצמאי ובלא ששיקולים זרים ישפיעו על היבט כלשהו של מחקרם.

עובדי מחקר יגלו בפני הוועדה לניגוד עניינים כל עניין שיש בו, או שעשוי להיראות כי יש בו, להטות את המחקר או להשפיע באופן לא ראוי על החלטות הנוגעות לניהול המחקר.

עובדי מחקר ינהגו בהתאם לתקנון בנוגע לניגוד עניינים במחקר ובהתאם להחלטות הוועדה לניגוד עניינים שהוקמה מכוחו.

3.3 אילוצים אתיים

עובדי מחקר ישמרו על הכבוד, על האוטונומיה, על הבטיחות ועל הרווחה של כל מי שעשוי להיות מושפע ממחקרם, בין שהם מעורבים ישירות במחקר ובין שלא.

מחקר המערב בני אדם, בין שהוא מחקר קליני ובין שאינו מחקר קליני, יתנהל בהתאם לדרישות החוק, בהתאם לעקרונות המקובלים בקהילה הבינלאומית וכללי האוניברסיטה בעניין אתיקה במחקרים מדעיים שמעורבים בהם בני אדם ובהתאם להחלטות של ועדות האתיקה שהוקמו מכוח כללים אלה.

עובדי מחקר השוקלים להשתמש בבעלי חיים במחקר ינהגו בהתאם לעקרונות הבינלאומיים המקובלים המחייבים חיפוש חלופות לשימוש בבעלי חיים, הפחתת מספר בעלי החיים המשמשים בניסוי למינימום ההכרחי, שימוש בחיה הנמוכה ביותר בסולם הפילוגנטי ומיזעור סבלם של בעלי החיים המעורבים במחקר.

מחקר שבו מעורבים בעלי חיים יתנהל בהתאם לדרישות החוק, בהתאם לכללי האוניברסיטה ביחס לביצוע ניסויים בבעלי חיים, בהתאם להחלטות של ועדות האתיקה שהוקמו מכוחם ובהתאם לכללי האוניברסיטה ביחס לטיפול נאות בבעלי חיים המעורבים במחקר.

3.4 תיעוד תוצאות המחקר ושימור נתונים

עובדי מחקר יתעדו את מהלך המחקר ואת תוצאותיו, לרבות תוצאות ביניים, באופן ברור, מדויק ושלם. תיעוד זה יישמר למשך 10 שנים מיום השלמת המחקר, אלא אם כן נדרשת תקופה ארוכה יותר בחוק או בתנאי הגוף המממן.

עובדי מחקר יחשפו תיעוד זה לפי דרישה סבירה של שופטים אקדמיים, עמיתים ורשויות האוניברסיטה, וזאת בכפוף לכללים משפטיים ומקצועיים העוסקים בשמירה על סודיות ועל פרטיות.

3.5 פרסום תוצאות

עובדי מחקר ישאו באחריות מלאה למחקר המפורסם תחת שמם, וינקטו בכל אמצעי הזהירות הסבירים כדי לוודא:

- א. שהמחקר בוצע כפי שהוא תואר, שהתוצאות המדווחות נתקבלו כמדויק, ושאינן בפרסום מצג שווא כלשהו.
- ב. שהרעיון למחקר ותכנונו, הפקת הנתונים, ניתוחם ופירושם, התוצאות המדווחות והטקסט המפורסם הם של המחברים החתומים על הפרסום, שלא הועתקו ממקור כלשהו ללא אישור או ללא ציון מפורש של המקור בפרסום, ושהפרסום אינו נגוע בפלגיאט או בגניבת רעיונות.

ג. שכל תרומה למחקר (של עובד אקדמי, של עובד מחקר, של גורם מממן או אחר) זכתה לייחוס מלא.

ד. שהמחברים החתומים על הפרסום השתתפו כולם באופן פעיל בביצוע המחקר או בהכנת הפרסום, שהם מכירים כולם את תוכנו, שכל אחד יכול לזהות את חלקו שלו בפרסום ומקבל עליו אחריות אישית לדיוקו, ושאינן ייחוס של מחקר לאדם שלא השתתף בו כאמור.

3.6 קניין רוחני ומסחור

עובדי מחקר יכבדו את קניינם הרוחני של אחרים.

עובדי מחקר המבקשים לפתח, לנצל או למסחר את מחקרם ינהגו בהתאם לכללים של האוניברסיטה, לרבות כללים העוסקים בניצול המצאות ופטנטים ובקשרים בין חברי סגל אקדמי וגורם עסקי.

4. התנהגות לא ראויה במחקר

הפרה של העקרונות או הכללים המפורטים בתקנון זה עלולה להיחשב התנהגות לא ראויה במחקר.

התנהגות לא ראויה במחקר הינה עבירת משמעת הכפופה לתקנון המשמעת של העובדים האקדמיים של האוניברסיטה, תקנון המשמעת של תלמידי האוניברסיטה, ותקנון המשמעת של העובדים המנהליים של האוניברסיטה.